

شناسایی شاخص‌های حرکات انضباط عملیاتی بر موفقیت عملیات نظامی - انتظامی؛ ص ۵۷-۷۹

اسماعیل خان احمدی^۱، عبدالرضا مؤمنی^۲

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۱/۳۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۳/۰۲

چکیده

هدف و زمینه: نظر به تحولات صورت گرفته در فرایند نبرد و تأثیرپذیری موفقیت عملیات از انضباط عملیاتی و رویکردهای مترتب بر آن؛ و تجارب گران‌بهای نظام اسلامی در دوران دفاع مقدس و نبردهای اخیر از تأثیر انضباط عملیاتی با رویکرد حرکات بر موفقیت عملیات در سطوح راهبردی، عملیاتی و تاکتیکی، نوشتار حاضر با مطالعات اکتشافی در منابع بر آن است تا شاخص‌های حرکات انضباط عملیاتی را احصا و نقش آن‌ها را بر موفقیت عملیات تعیین نماید.

روش: روش تحقیق آمیخته اکتشافی است و به لحاظ هدف کاربردی است. پس از بررسی و نقد منابع و با تکیه بر دیدگاه‌های صاحب‌نظران، الگوی با ۲۰ شاخص حرکات انضباط عملیاتی بر موفقیت عملیات تدوین شد. که پس از تعیین روایی با ضریب ۰/۸۸، پرسشنامه محقق ساخته در معرض قضاوت ۴۴ نفر از صاحب‌نظران قرار داده شد.

نتایج: بر اساس نتایج نظر به اینکه میانگین شاخص‌های بیست‌گانه از میانگین متوسط بیشتر است حرکات انضباط عملیاتی را از روی شاخص‌های فوق می‌توان تعریف نمود. بالاترین میانگین مربوط «زمان‌بندی و طرح‌ریزی حرکات» با رتبه ۴/۷۹ و پایین‌ترین میانگین مربوط به شاخص «منابع محلی» با ۴/۰۹ است.

یافته‌ها: نظر به اینکه در آزمون T و آزمون فریدمن میانگین شاخص‌ها ۴/۴۰ و سطح معنی‌داری مؤید این است که شاخص‌های بُعد حرکات انضباط عملیاتی بر موفقیت عملیات نظامی - انتظامی تأثیر بالایی دارد.

کلیدواژه‌ها: شاخص‌های حرکات، انضباط عملیاتی، موفقیت، عملیات نظامی - انتظامی.

۱ استادیار گروه فرماندهی و ستاد دانشگاه افسری امام حسین(ع)، تهران، ایران، (نویسنده مسئول)، e.khanahmadi@gmail.com

۲ کارشناس ارشد آمار و پشتیبانی momeni505050@gmail.com

مقدمه و بیان مسئله

موفقیت در رزم در سطوح راهبردی، عملیاتی و تاکتیکی از موضوعات و مباحث محوری طرح‌ریزی و هدایت عملیات تلقی می‌شود که همواره اتاق فکر فرماندهان و هدایت‌گران نبرد را به خود مشغول نموده است. تجارب نظامی - انتظامی گویای این واقعیت است که موفقیت رزم متأثر از عوامل متفاوت است. لذا طراحان و هدایتگران عملیات با توجه به این فراز از اندیشه نظامی حضرت علی(ع) که چنین آمده: «افسر باید نقشه‌های جنگ را چنان تنظیم کنند که خون سربازان و پیروزی را حتی‌المقدور ضمانت کند.» (ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۶۸: ۱۹۸) و توصیه اثربخش، گره‌گشا و منطقی حضرت به سردار بزرگ اسلام مالک اشتر مبنی بر اینکه: «... وَ إِيَّاكَ وَ الْعَجَلَةَ بِالْأُمُورِ قَبْلَ أَوَانِهَا، أَوْ التَّسَاقُطَ فِيهَا عِنْدَ امْكَانِهَا، أَوْ اللَّجَاجَةَ فِيهَا إِذَا تَنَكَّرَتْ أَوْ الْوَهْنَعْنُهَا إِذَا اسْتَوْضَحَتْ، فَضَعْ كُلَّ أَمْرٍ مَوْضِعَهُ، وَ أَوْقِعْ كُلَّ عَمَلٍ مَوْقِعَهُ... مبادا هرگز در کاری که وقت آن رسیده سستی ورزی و در چیزی که حقیقت آن روشن نیست ستیزه‌جویی کنی و یا در کارهای واضح و آشکار کوتاهی کنی، تلاش کن هر کاری را در جای خود و در زمان مخصوص خود انجام دهی» (دشتی، ۱۳۹۴، نامه ۵۳: فراز ۱۴۸) و نظر به این فراز از اندیشه نظامی حضرت مبنی بر اینکه: «... اغزوههم قبل أن يعزوكم - ترجمه: پیش از اینکه با دشمن بجنگید شما آمادگی کامل برای جنگ با آنها را داشته باشید...» (دشتی، ۱۳۹۴، خطبه ۲۷: فراز ۳) طراحان و هدایت‌گران عملیات به‌ویژه افسران ستاد عمومی که تصمیم‌ساز و مشاوره اصلی فرمانده در اخذ تصمیمات محوری سازمان محسوب می‌گردند باید بر اساس اهداف، نوع، زمان و منابع عملیات و میزان تأثیر عوامل مؤثر بر موفقیت عملیات فرمانده را در اخذ تصمیم منطقی، مستدل و کاربردی یاری رسانند تا فرمانده با حداقل‌ها (زمان، توان و تلفات) موفق به تحقق اهداف گردد. نظر به این فراز از اندیشه نظامی حضرت که چنین آمده: «... إِنَّهُمْ لَنْ يَزُولُوا عَنْ مَوَاقِفِهِمْ دُونَ طَعْنٍ دِرَاكٍ، يَخْرُجُ مِنْهَا النَّسِيمُ وَ ضَرْبٍ يَفْلِقُ الْهَامَ، وَ يُطِيحُ الْعِظَامَ، وَ يُنْدِرُ السَّوَاعِدَ وَالْأَقْدَامَ، وَ حَتَّى يَرْمُوا بِالْمَنَاسِرِ تَتَّبِعُهَا الْمَنَاسِرُ، وَ يُرْجَمُوا بِالْكَتَائِبِ تَقْفُوها الْخَلَائِبُ، وَ حَتَّى يُجَرَّ بِبِلَادِهِمُ الْخَمِيسُ يَتَلَوُّهُ الْخَمِيسُ وَ حَتَّى تَدْعَقَ الْخَيُْولُ فِي نَوَاحِرِ أَصْبِهِمْ، وَ بِأَعْنَانِ مَسَارِبِهِمْ وَ مَسَارِحِهِمْ - ترجمه: ایشان از باورهای خود بازنگردند، مگر آنگاه که، ضربت‌های پی‌درپی نیزه‌ها بدن‌هایشان را سوراخ کند، چنانکه نسیم از آنها بگذرد و سرهایشان بشکافد و استخوان‌هایشان خرد گردد و دست‌ها و پاهایشان به اطراف پراکنده شود و لشکرها دسته‌دسته از پی هم بر آنها بتازند و سوارانی که از هر سوی روی آورده‌اند بر سرشان هجوم‌آورند و لشکرهای گران به شهرهایشان روانه گردد و سراسر بلادشان در زیر سم ستوران کوبیده شود و گرداگرد مراتع و چراگاه‌هایشان را فروگیرند...» (دشتی، ۱۳۹۴، خطبه ۱۲۴: فراز ۹-۱۱) از مباحث محوری و تأثیرگذار صحنه نبرد که باید به‌صورت ویژه موردبررسی قرار گیرد تا مضاف بر موفقیت نبرد تلفات به حداقل کاهش یابد بُعد

حرکات انضباط عملیاتی واحدهای نظامی-انتظامی است که در این نوشتار از زوایای مختلفی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

فرماندهان و طراحان عملیات نظامی-انتظامی جهت تحقق آزادی و ابتکار عمل تلاش و مجاهدت می‌نمایند تا از قابلیت‌ها و ظرفیت‌های در اختیار متناسب با وضعیت صحنه در راستای تحمیل اراده و انهدام توان رزم دشمن به نحو شایسته بهره‌گیرند. صاحب‌نظران و اندیشمندان این حوزه که برخی‌ها نیز از طراحان و هدایت‌گران عملیات بزرگ بوده‌اند و یا به‌عنوان مشاوران و طراحان این‌گونه عملیات در کنار فرماندهان مسائل و موضوعات این حوزه را از نزدیک مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار داده‌اند براین باورند که موفقیت عملیات نظامی-انتظامی متأثر از عوامل مختلفی است. با بررسی ابعاد و زوایایی اندیشه نظامی حضرت علی(ع) عوامل موفقیت عملیات نظامی-انتظامی با رویکردهای متفاوت انضباط قابل احصاء است که به بخشی از آن‌ها اشاره می‌شود.

انضباط اطلاعاتی

این رویکرد خطاب به محمد ابن حنفیه چنین ابلاغ شده: «... أَرْمِ بِبَصْرِكَ أَقْصَى الْقَوْمِ - ترجمه: تا دورترین کرانه‌های میدان نبرد را زیر نظر بگیر...» (دشتی، ۱۳۹۴، خطبه ۱۱).

انضباط امنیتی

رویکرد فوق در اندیشه نظامی حضرت چنین ترسیم شده: «... أَلْظَفِرِ بِالْحَزْمِ وَ الْحَزْمِ بِأَجَالِهِ الرَّأْيِ وَ الرَّأْيَ بِتَحْصِينِ الْأَسْرَارِ - ترجمه: پیروزی به دوراندیشی است و دوراندیشی به جولان اندیشه و جولان اندیشه به نگاه‌داشتن اسرار است...» (دشتی، ۱۳۹۴، حکمت ۴۸).

انضباط معنوی

نقش و تأثیر این بُعد انضباط در موفقیت عملیات در اندیشه نظامی حضرت چنین تبیین شده: «... وَ قَدْ فُتِحَ بَابُ الْحَرْبِ بَيْنَكُمْ وَ بَيْنَ أَهْلِ الْقِبْلَةِ وَ لَا يَحْمِلُ هَذَا الْعَلَمَ إِلَّا أَهْلُ الْبَصْرِ وَ الصَّبْرِ وَ الْعِلْمُ بِمَوَاضِعِ الْحَقِّ وَ قَدْ فُتِحَ بَابُ الْحَرْبِ بَيْنَكُمْ وَ بَيْنَ أَهْلِ الْقِبْلَةِ وَ لَا يَحْمِلُ هَذَا الْعَلَمَ إِلَّا أَهْلُ الْبَصْرِ وَ الصَّبْرِ وَ الْعِلْمُ بِمَوَاضِعِ الْحَقِّ...» - ترجمه: مردم امروز جنگ، میان شما و اهل قبله آغاز شده است و این پرچم را حمل نتواند کرد مگر کسی که بصیر و شکیبا و عالم به مواضع حق باشد» (دشتی، ۱۳۹۴، خطبه ۱۷۳: فراز ۴-۵).

انضباط رزمی

نقش این از انضباط در موفقیت عملیات در جمع رزمندگان نبرد صفین چنین تبیین شده: «... فَقَدَمُوا أَدَارِعَ وَأَخْرُوا أَلْحَاسِرَ-ترجمه: آن گروه از جنگاوران را که زره بر تن دارند، پیش دارید و آنان را که زره بر تن ندارند در عقب بگمارید...» (دشتی، ۱۳۹۴، خطبه ۱۲۴: فراز ۱).

انضباط حرکات

این رویکرد به معقل ابن قیس فرمانده لشکر اعزامی برای نبرد با شامیان چنین ابلاغ می‌فرماید: «... وَسِرَ الْبَرْدُ يُنْعَوِرُ بِالنَّاسِ، وَرَفَّهْفِي السَّيْرِ، وَلَا تَسِرْ أَوْلَ اللَّيْلِ، فَإِنَّ اللَّهَ جَعَلَهُ سَكْنًا، وَقَدَرَهُ مَقَامًا لَا ظُلْمًا فَأَرْحِ فِيهِ بَدَنَكَ، وَرَوِّحْ ظَهْرَكَ، فَإِذَا وَقَفْتَ حِينَ يَنْبَطِحُ السَّحَرُ أَوْ حِينَ يَنْفَجِرُ الْفَجْرُ، فَسِرْ عَلَى بَرَكَةِ اللَّهِ... و لشکر را در ابتدا یا انتهای روز به حرکت درآور و به هنگام گرمای نیمروز، فرود آر و مرکبها را خسته مدار و در آغاز شب لشکر را به حرکت درنیاور که خداوند شب را برای آسودن قرار داده و آن را برای درنگ کردن مقرر فرموده نه سیر و سفر. به هنگام شب خود و مرکب را از خستگی برآور و چون برآسودی، یا هنگام سحر و یا زمان دمیدن سپیده به برکت خداوند حرکت کن...» (مکارم‌شیرازی، ۱۳۹۰: ۱۶۶)

همان‌گونه که در مطالب بالا اشاره گردید موفقیت عملیات نظامی-انتظامی، متأثر از عوامل متعددی است این مهم در اصل ششم عملیاتی آفندی چنین تبیین شده: «موفقیت عملیات آفندی به پشتیبانی متحرک و مداوم بستگی دارد» (وزارت دفاع، ۱۳۷۶: ۸) نقش این عامل در موفقیت مانور چنین تبیین شده: «مانور موفقیت‌آمیز به قابلیت تحرک یگان بستگی دارد.» (خان احمدی، ۱۳۹۵: ۴۵) نقش این عامل در موفقیت جنگ چنین تبیین شده: «موفقیت در جنگ به قابلیت تحرک یگان در روز، در شب، در روی جاده و خارج از جاده بستگی دارد» (وزارت دفاع، ۱۳۸۳: ۷۶) نظر به تأثیرپذیری سایر ابعاد انضباط، از انضباط حرکاتی و فراگیری این سطح انضباط در سطوح مختلف سازمان و نقش و تأثیر آن بر تحول سازمانی است. در این تحقیق به دنبال این موضوع هستیم که شاخص‌های حرکات انضباط عملیاتی، مؤثر بر موفقیت عملیات نظامی-انتظامی کدامند؟ و چگونه می‌توان با بهره‌گیری از ظرفیت فوق موفقیت عملیات را به آرمان‌ها نزدیک کرد. این مقاله درصدد ارائه پاسخی علمی و مستدل برای تعیین شاخص‌های حرکات انضباط عملیاتی مؤثر بر موفقیت عملیات است.

مبانی نظری

انضباط عملیاتی^۱

از انضباط با رویکردهای مختلف تعاریف متفاوتی ارائه شده؛ که به چند تعریف اشاره می‌شود. انضباط^۲ عبارت است از التزام عملی به ولایت فقیه، آداب و سنن و احکام اسلامی و تبعیت از فرامین مقام معظم فرماندهی کل قوا، قوانین و مقررات و دستورات سلسله‌مراتب فرماندهان، رؤسا و مدیران. (رستمی، ۱۳۸۴: ۱۲۳)

انضباط نظامی - انتظامی

وضع و حالت فردی که سبب اطاعت فوری از دستورات، کاربرد ابتکار در انجام وظایف مربوطه و اجرای مأموریت در صورت فقدان دستورات است. (ماه‌پیکر، ۱۳۹۴: ۱۲۲)

انضباط استتار^۳

رعایت شدید و دقیق استتار به صورت فردی و گروهی و خودداری از کارهای که ظاهر طبیعی یک منطقه را تغییر داده و یا موقعیت عده‌ها و تجهیزات را بدون اینکه حتی دیده شوند برای دشمن آشکار سازد. (ماه‌پیکر، ۱۳۹۴: ۱۲۳)

انضباط عملیاتی

به مجموعه اقدامات هماهنگ، منسجم، منظم و به موقع یگان‌های رزمی، پشتیبانی رزمی، و پشتیبانی خدمات رزمی اطلاق می‌گردد که منجر به تحقق اهداف یگان‌ها با حداقل تلفات در حداقل زمان و با حداقل امکانات گردد. (کارگروه مطالعاتی: ۱۳۹۹) وضع و حالت فردی یا جمعی که سبب اطاعت فوری از دستورات، ابتکارات در انجام وظایف مربوطه و اجرای عملیات در صورت فقدان دستورات است (کارگروه مطالعاتی: ۱۳۹۹) به مجموعه اقدامات هماهنگ، منسجم، منظم و اطلاق می‌گردد که منجر به بهینه کردن منابع (نیروی انسانی، زمان و تجهیزات) در فرایند عملیات جهت تحقق، تحکیم و تثبیت اهداف گردد (کارگروه مطالعاتی، ۱۳۹۹: ۷۱)

1 . Operation Discipline
2 . Discipline
3 . Camouflage Discipline

حرکات^۱

عبارت است از رساندن عده‌ها، وسایل به مقصد معین در زمان معین، تحت شرایطی که بتوان مأموریت محوله را انجام داد (وزارت دفاع، ۱۳۸۵: ۵۸) ماهیت واحد نظامی ایجاب می‌کند که دارای تحرک باشند. به‌طور کلی، در شرایط مساوی واحد نظامی-انتظامی که دارای تحرک بالاتری هستند موفق‌ترند (عنبرستانی، ۱۳۸۰: ۷۶) کارشناسان و خبرگان این حوزه معتقدند: موفقیت در عملیات نظامی-انتظامی به میزان زیاد بستگی به قدرت مانور یا به‌عبارت‌دیگر به قدرت حرکت یگان‌ها به مسافت دور (روی جاده، خارج از جاده روز و شب) دارد. سرعت حرکت در تدبیر مانور یگان‌ها نقش بزرگی داشته و در نتیجه قدرت عملیاتی نیروی نظامی-انتظامی به میزان تحرکش بستگی کامل دارد.

نظم تحرک عملیاتی^۲

که عبارت است از «جابجا کردن نفرات، تجهیزات، و تدارکات به‌طور مؤثر و بر اساس زمان‌بندی تعیین‌شده جهت تحقق اهداف عملیات. (کارگروه مطالعاتی: ۱۳۹۹) رویکرد عملیاتی انضباط حرکات با افزایش کارایی و توان رده‌ها و از یک‌سو و کاهش هزینه‌ها در مقیاس وسیع (سطوح مختلف یگان) از سوی دیگر در موفقیت عملیاتی نظامی-انتظامی نقش اساسی دارد. دیگر کارشناس این حوزه معتقد است: حرکت و جابجایی حساب‌شده نیروها، آتش‌ها و تجهیزات (یگان) در زمان و مکان به‌منظور قرار دادن یگان در وضعیتی برتر نسبت به دشمن نقش اساسی در موفقیت عملیات دارد (قنبری جهرمی، ۱۳۹۴: ۱۸۳) نظر به تعاریف ارائه‌شده از انضباط عملیاتی و حرکات؛ با مطالعات اکتشافی، مصاحبه با کارشناسان و خبرگان (کارگروه مطالعاتی) شاخص‌های حرکات انضباط عملیاتی مؤثر بر موفقیت عملیات نظامی-انتظامی به شرح زیر تشریح و تبیین می‌گردد:

اقدامات تأمینی

نظر به نقش این شاخص در انضباط عملیاتی و بالطبع موفقیت عملیات تاکتیکی حضرت علی (ع) خطاب به فرماندهان و طراحان عملیات این شاخص را چنین مورد خطاب قرار می‌دهند: «الظَّفْرُ بِالْحَزْمِ، وَالْحَزْمُ بِإِجَالَةِ الرَّأْيِ، وَالرَّأْيُ بِتَحْصِينِ الْأَسْرَارِ»-ترجمه: پیروزی به دوراندیشی است و دوراندیشی به جولان اندیشه و جولان اندیشه به نگاه‌داشتن اسرار است...» (دشتی، ۱۳۹۴: ۱۳۹۴)

1 . Movements

2 . Operational Mobility

حکمت (۴۸) نظر به نقشی که این شاخص انضباط عملیاتی در تحقق اهداف خطاب به فرماندهان سپاه خود این مهم را چنین مورد تأکید قرار می‌دهند: «... أَلَا وَ إِنْ لَكُمْ عِنْدِي الْاِحْتِجَازَ دُونَكُمْ سِوَا إِي فِي حَرْبٍ - ترجمه: بدانید، حقی که شما بر عهده من دارید، این است که چیزی را از شما مخفی ندارم، جز اسرار جنگ...» (دشتی، ۱۳۹۴، نامه ۵۰: فراز سوم)

انعطاف‌پذیری^۱:

توانایی روبروایی با وضعیت‌های گوناگون پیش‌بینی‌نشده برای واکنش به‌موقع، کافی و لازم به‌طوری‌که بتوان هر پیش‌آمد حادثه و اقدام خصمانه را خنثی کرد (ماه‌پیکر، ۱۳۹۴: ۲۰۴) نقش این شاخص تحرک در موفقیت رزم چنین تبیین شده: «موفقیت در نبرد به میزان زیاد به قدرت مانور یا به‌عبارت‌دیگر قدرت یگان در حرکت در مسافت دور روی جاده خارج از جاده روز و شب بستگی دارد» (وزارت دفاع ۱۳۸۵: ۶۴) نقش این شاخص حرکات در دفاع مقدس به‌ویژه در موفقیت عملیات هشت در قدرت آماد یگان‌ها در انتقال امکانات به آن‌سوی اروند در زمان شکستن خطوط دشمن، حرکت از خط عزیمت تا هدف و تثبیت و تحکیم هدف و دفع پاتک‌های دشمن در صد روز نبرد بی‌نظیر رزمندگان اسلام گواهی بر اهمیت و جایگاه این شاخص در موفقیت نبرد است.

انگیزه عناصر ترابری

انگیزه عبارت است از «انگیزه، یک وضع روانی است، که رفتار را در جهت هدف یا هدف‌هایی نیرو می‌دهد، فعال می‌سازد، به حرکت درمی‌آورد، هدایت می‌کند و بالأخره آن را در مسیر هدف قرار می‌دهد» (نائینی، ۱۳۸۵: ۲۴۴) تأثیر این شاخص در تحول سازمانی و چابکی و چالاک‌ی سازمان از جمله عناصر ترابری در اندیشه نظامی حضرت علی (ع) چنین ترسیم شده: «... اسْتَعْنِ بِمَنْ اِنْقَادَ مَعَكَ عَمَّنْ تَقَاعَسَ عَنْكَ، فَإِنَّ الْمُتَكَارِهَ مَغِيبُهُ خَيْرٌ مِنْ مُشْهَدِهِ وَ قُعُودُهُ اُغْنَى مِنْ نُهُوضِهِ - ترجمه: به پامردی آنکه مطیع توست از آنکه به یاریات بر نمی‌خیزد، بی‌نیاز باش. زیرا، آنکه به اکراه همراه تو به نبرد آید، غیبت او بهتر از حضور اوست و در خانه نشستنش، بهتر است از به یاری برخاستن...» (دشتی، ۱۳۹۴، نامه ۴: فراز ۲)

اشرافیت عناصر ترابری به اصطلاحات حرکات

امر دانش و معرفت افسران ستاد از جمله افسران آماد و پشتیبانی در امر حرکات از ضروریات موفقیت عملیات تلقی می‌شود. لذا یکی از عوامل مؤثر در ستاد کارآمد دانش و شناخت افسر به

مقدورات و محدودیت‌ها یگان است تا از این فرایند با ایجاد هماهنگی درون‌سازمانی و برون‌سازمانی امر حرکات را تسریع، موانع را مرتفع و زمینه موفقیت عملیات را مهیا سازد. (کارگروه مطالعاتی: ۱۳۹۹)

اقدامات کنترلی حرکات

به مجموعه اقدامات برای ایجاد هماهنگی و کنترل نیروها بر اساس تدابیر فرماندهان و ملاحظات تاکتیکی که بر روی کالک رسم می‌شود اطلاق می‌گردد (کوچک پور، ۱۳۸۹: ۵۹) به عبارتی دیگر مجموعه اقداماتی است که فرماندهان از آن طریق دستورات لازم را به زیردستان تفهیم و در فرایند عملیات آن‌ها را کنترل و هدایت می‌کنند (خان احمدی، ۱۳۹۵: ۲۳) این شاخص علاوه بر فهم مشترک که از ضروریات حرکات است هم‌افزایی را ارتقاء بخشیده و زمینه بهینه کردن ظرفیت‌ها اعم از وسایل ترابری، زمان، شبکه جاده‌ای را متناسب با شرایط جوی را برای سازمان مهیا می‌سازد

تأمین سوخت به‌موقع و کامل

همان‌گونه که تحرک رزمنده در زمین رزم به خوراک مناسب، بهره‌گیری بهینه از سلاح و اجرای آتش مؤثر و مفید به مهمات به‌موقع و مناسب بستگی دارد. تحرک و جابجایی به‌موقع امکانات و تجهیزات مضاف بر شبکه جاده‌ای، ظرفیت وسایل ترابری، انگیزه کاربر، صورت‌بندی حرکات به شاخص مهم و اساسی تأمین به‌موقع و کامل سوخت ارتباط تنگاتنگ دارد. لذا امروز مهم‌ترین دغدغه مسئولین ترابری احداث مخازن سوخت در نقاط متفاوت است تا با انهدام یکی از آن‌ها در این چرخه اختلال صورت نگیرد. (کارگروه مطالعاتی: ۱۳۹۹)

حرکات شبانه

یکی از عوامل موفقیت عملیات قدرت حرکت یگان در شب است نقش این شاخص در موفقیت رزم در مصحف قرآن کریم چنین مورد تأکید قرار گرفته است: «فَالْمُغِيرَاتِ صُبْحًا» فَأَثَرُنَّ بِهِ نَقْعًا * فَوْسَطُنَّ بِهِ جَمْعًا * ترجمه: قسم به هجوم آوران در سپیده‌دم که بدان گردی برانگیزند، و ناگهان به قلب دشمن هجوم بردند در حالیکه جمع بودند» (سوره عادیات / ۳-۵) از تجارب ارزنده و گران‌بهای نیروهای مسلح نظام اسلامی که امروز به‌عنوان یک دستاورد کارآمد و مؤثر در سطوح مختلف تاکتیکی، عملیاتی و راهبردی مورد بهره‌برداری نظام اسلامی و جبهه مقاومت قرار گرفته است حرکات شبانه و پشتیبانی مداوم، مؤثر و به‌موقع عناصر آمادی از نبرد است تجارب موفقیت کشور اسلامی گویای این واقعیت است که عناصر پشتیبانی از آن تجارب در نبردهای اخیر اعم از شمال غرب و جنوب شرق و نبرد با تکفیری‌ها به بهترین وجه استفاده نموده‌اند.

خلاقیت و نوآوری

نظر به نقش این شاخص در موفقیت نبرد دو واژه به صورت مجزا تعریف می‌شوند خلاقیت: عبارت است از ابتکار در به کارگیری توانایی‌های ذهنی برای ایجاد یک فکر، مفهوم، عمل و روش جدید (عنبرستانی، ۱۳۸۰: ۳۳) نوآوری عبارت است از یعنی به عمل رساندن فکر، روش و مفهوم جدید (همان) این شاخص به منظور هماهنگی با فناوری بر ابداع و خلاقیت که منشأ آن درونی است، تأکید می‌ورزد. نقش این شاخص در موفقیت نبرد در عملیات مختلف از جمله عملیات والفجر ۱۰ که به دلیل منطقه عملیات امر تحرک و آمادگانی را با مشکل مواجه ساخته بود به یاری مدیران ترابری شتافت و به سرعت گره عملیات را باز در امر تحرک تحولی اساسی ایجاد کرد.

سیستم ارتباطی

ارتباط، امکانی است که به وسیله آن فرمانده با توجه به جایگاهی که در سلسله مراتب فرماندهی در آن قرار دارد دستورات و نظارت خود را بر کلیه فعالیت‌های صحنه اعمال می‌نماید (قرقچیان، ۱۳۹۰: ص ۱۹) این سیستم ارتباطی برای فرمانده ترابری سازمان قابلیت و ظرفیت‌های زیر را مهیا و امر پشتیبانی را تسریع می‌نماید:

هماهنگی

با اشرافیت کامل فرمانده ترابری بر قابلیت‌ها و منابع ترابری اعم از سازمانی و واگذاری، هماهنگی لازم را ایجاد نماید

اخذ تصمیم مناسب

کسب سریع اطلاعات و شناخت نسبت وضعیت مسئول ترابری را قادر خواهد ساخت که مطمئن‌ترین و کارآمدترین تصمیم را در امر پشتیبانی و تسریع حرکات را اخذ نماید.

نظارت دقیق

ایجاد یک ارتباط مفید، پویا، سریع، دقیق و مطمئن این امکان را برای فرمانده فراهم می‌کند که بر تمامی یگان‌های تحت امر نظارت دائم و مستمر داشته باشد.

کنترل

ارتباط متقابل فرمانده و عناصر تحت امر در فرایند عملیات امکان کنترل و هدایت مستقیم را برای فرمانده فراهم می‌کند

زمان‌بندی طرح‌ریزی حرکات

به هر میزان که بر ظرافت عملیات و پیچیدگی رزمایش افزوده می‌شود نقش و جایگاه این شاخص در موفقیت نبرد ملموس‌تر می‌گردد. در رزمایش احاطه قائم و احاطه دوطرفه رویکرد فوق‌چنین تبیین شده: «موفقیت مانور احاطه به طرح‌ریزی و زمان‌بندی دقیق حرکات بستگی دارد» (دانشگاه امام حسین(ع): ۱۳۷۶: ۵۷)

صورت‌بندی حرکات

از شاخص‌های مهم و اساسی مؤثر در موفقیت عملیات با توجه به شرایط نبرد، نوع عملیات و مانور اتخاذی صورت‌بندی حرکات است در این خصوص سه نوع صورت‌بندی با سه کاربرد متصور است: الف) صورت‌بندی جمع: این صورت‌بندی در شرایط دید محدود صورت می‌پذیرد و تراکم ۴۸ خودرو در کیلومتر و آهنگ حرکت ۱۶ تا ۲۰ کیلومتر. ب) صورت‌بندی باز ۱۲ تا ۱۶ خودرو در کیلومتر و آهنگ حرکت ۲۴ تا ۳۰ کیلومتر ج) صورت‌بندی نفوذی ۲ تا ۶ خودرو در کیلومتر سرعت بر مبنای اقتضانات و شرایط (وزارت دفاع، ۱۳۸۵: ص ۴۵)

ظرفیت ترابری^۱

مقدار باری است که می‌توان به‌وسیله وسایل ترابری حمل کرد. بهره‌گیری کامل از ظرفیت و تأمین به‌موقع منابع موردنیاز عملیات به شناخت افسر ترابری به- الف) تعداد وسایل، ظرفیت و سرعت آن‌ها ب) شرایط جوی مؤثر بر حرکات ج) مسافت بین مبدأ و مقصد د) امکانات بارگیری و تخلیه- دارد.

ظرفیت جاده‌ای

تعداد خودرویی که در یک‌جهت با سرعت تعیین‌شده می‌تواند در مدت یک ساعت از یک منطقه عبور کند (ماه‌پیکر، ۱۳۹۴: ۲۵۵) نظر به تعریف ارائه‌شده این شاخص حرکات انضباط عملیاتی از این‌جهت مهم تلقی می‌گردد که یگان را قادر می‌سازد نیازمندی‌های درون‌سازمانی یگان در مراحل مختلف عملیات، اعم از یگان‌های رزمی، پشتیبانی رزمی و پشتیبانی خدمات رزم را در زمان مقتضی و متناسب با نیاز هر رده تأمین نماید و محور تحقق این امر حیاتی و سرنوشت‌ساز توجه به شبکه جاده‌ای و خطوط مواصلاتی و در آفند آمادراه اصلی (آرا) است. لذا فرمانده در طرح حرکات به ظرفیت جاده‌ها متناسب با رسته (پیاده، مکانیزه، سوار زرهی و زرهی) و یگان‌های پشتیبانی رزم- توپخانه، پدافند هوایی، مهندسی- توجه و عنایت خاص دارند. بر اساس

1 . Transportation capacity

اسناد و مدارک علت اصلی توقف ارتش عراق در سال ۱۳۵۹ سوء تدبیر در بهره‌گیری از این ظرفیت بود (خان احمدی، ۱۳۸۳: ۴۴) از عوامل مؤثر در عدم موفقیت عراق در بازپس‌گیری فام در سال ۶۴ محدودیت شبکه جاده‌ای با توجه با رسته یگان‌های پاتک کننده بود (همان: ص ۷۶)

کنترل عبور و مرور

عبارت است از کنترل حرکت خودروها، حیوانات در جاده‌ها و گذرگاه‌ها که توسط عناصر دژبان انجام می‌شود (وزارت دفاع، ۱۳۷۷: ۴۹) نظر به نقش و تأثیر نحوه آمادگاری در فرایند عملیات - قبل، حین و بعد از عملیات - فرماندهان همواره به این مهم توجه و عنایت ویژه داشته‌اند. و ستاد عمومی لجستیک به‌منظور بهینه نمودن ظرفیت‌ها و جلوگیری از اختلال در سیستم آمادگاری که در شکست عملیات نقش اساسی ایفا می‌کند همواره در زمان طرح‌ریزی حرکات در امر کنترل عبور و مرور سه سطح کنترل عبور و مرور را زیر را طراحی و اجرا می‌نماید: الف) کنترل محلی ب) کنترل منطقه‌ای ج) کنترل سازمانی (همان: ص ۵۱) مضافاً مسئول آماد در راستای بهینه نمودن ظرفیت‌ها در کنترل حرکات به‌منظور تأمین صحیح، به‌موقع سه طبقه آمادی - جیره، مهمات و سوخت - که عمده خوراک انسان، خودرو و سلاح در فرایند عملیات تلقی می‌شود و در موفقیت رزم نقش اساسی ایفا می‌نماید چهار وظیفه زیر را عهده‌دار است: ۱) انتخاب خطوط مواصلاتی اعم از اصلی، یدکی و فرعی. ۲) تعیین مقررات خطوط مواصلاتی ۳) کنترل عبور و مرور ۴) تهیه پیوست‌های مربوط به مقررات جاده‌ها (عنبرستانی، ۱۳۸۰: ۹۵)

منابع محلی

آماد و پشتیبانی به‌عنوان زیرمجموعه‌ای از مجموعه کلان نظامی - انتظامی، وظیفه ارتباط با محیط اطراف و تأمین نیازمندی‌های مجموعه را از این طریق عهده‌دار است (عنبرستانی، ۱۳۸۰: ۳۲) منابع شامل منابع ملی، منطقه‌ای و محلی است. بنابراین متناسب با رده فرماندهی، در حدود اختیارات و اصل پشتیبانی مردمی از نیروهای مسلح و بالعکس، یکی از وظایف مسئول ترابری یگان است که نسبت به شناسایی، طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی و چگونگی استفاده از این ظرفیت از اقدامات لازم و ضروری را به عمل آورد. رویکرد فوق در چهارده گذشته از عوامل مؤثر در چابکی و چالاک‌ی تحرک یگان‌ها و موفقیت رزم بوده است.

موقعیت مکانی ترابری

بنه، شامل آن تعداد از کارکنان، تجهیزات و خودروهای است که برای پشتیبانی لجستیکی یک یگان موردنیاز است (وزارت دفاع، ۱۳۸۳: ۱۴) مسئول اصلی تعیین محل بنه، افسر ترابری است زیرا با لحاظ نمودن عواملی چون: ظرفیت شبکه جاده‌ای، امنیت شبکه جاده‌ای، تأثیر شرایط

جوی بر حرکات، تأثیر جنس زمین بر فعالیت ترابری، تفرقه وسایل ترابری، ... باید امر پشتیبانی متحرک، مداوم و اثربخش را از کلیه واحدها در فرایند نبرد را مهیا سازد. لازم به ذکر است که این موقعیت با توجه به نوع عملیات، نوع یگان، وضعیت و رده فرماندهی متفاوت است.

نوع وسایل ترابری

نظر به تعریف حرکات که عبارت است از: «رساندن عده‌ها وسایل به مقصد معین و در زمان مشخص و تحت شرایطی که بتوان مأموریت محوله به بهترین صورت اجرا نمود» (وزارت دفاع، ۱۳۸۵: ۶۴) فرماندهان در راستای انتقال سریع، به موقع و مناسب منابع متناسب با وضعیت عملیات، شرایط حاکم بر منطقه عملیات، نوع یگان، انتظارات فرمانده از مانور، میزان مقاومت دشمن، نوع و میزان آتش دشمن، پشتیبانی هوایی دشمن، قابلیت پدافند هوایی اعم از عامل و غیرعامل و لحاظ نمودن سایر عوامل باید در راستای انتقال نیروی انسانی، اقلام آمادی از جمله خوراک، سوخت و مهمات در یک شور ستادی متشکل از افسران عالم، عامل، عاقل مناسب‌ترین، بهترین و سریع‌ترین وسیله را متناسب با منابع در اختیار به مراحل مختلف عملیات تخصیص دهد.

وضعیت تعمیر و نگهداری

به مجموعه اقداماتی اطلاق می‌شود که وسایل و تجهیزات را حاضر به کار نگه می‌دارد و یا در صورت خراب و از کار افتادگی، آن‌ها را آماده بهره‌برداری می‌کند (عنبرستانی، ۱۳۸۰: ۹۹) به عبارتی دیگر یک روش مداوم یا متناوب بازبینی و سرویس وسایل برای جلوگیری از معایب یا برای پی بردن به معایب و نواقص جدید پیش از اینکه سبب ایجاد خسارات مالی و اتلاف وقت زیادتر شود. (ماه‌پیکر، ۱۳۹۴: ۲۰۴) نظر به نقش این شاخص در موفقیت رزم و حفظ آزادی و ابتکار عمل برای فرماندهان و طراحان عملیات کارشناسان و صاحب‌نظران این حوزه برای این شاخص همانند خود جنگ اصولی را متصور هستند که این اصول عبارت است از: (۱) همگانی بودن (۲) تقدم نگهداری بر تعمیر (۳) رده‌بندی (۴) اقتصادی بودن (۵) برنامه‌ریزی (۶) پیوسته بودن (عنبرستانی، ۱۳۸۰: ۱۰۹) احصاء اصول فوق در این حوزه حاصل تحولات نبردهای گذشته به‌ویژه دفاع مقدس ملت سلحشور ایران اسلامی است.

- هماهنگی و کنترل

موفقیت در نبرد به قابلیت فرمانده در هماهنگی عملیات و کنترل نیروها دارد (خان احمدی، ۱۳۹۵: ص ۶۶) این شاخص اولاً ظرفیت حفظ دور عملیات یعنی سرعت در راستای تحقق اهداف در زمان مقتضی را برای یگان مهیا می‌سازد ثانیاً حفظ سمت عملیات را برای هدایتگر و

کنترل‌کننده نبرد مهیا می‌سازد. مسئول آماد و پشتیبانی با بهره‌گیری از ظرفیت: اقدامات کنترلی حرکات، افسران رابط، گزارش‌گیری و گزارش دهی؛ باید قابلیت بهره‌گیری از این شاخص را جهت تسریع حرکات و تسهیل آمادرسانی را برای سازمان مهیا سازد.

پیشینه پژوهش

در طول بررسی‌ها مشخص گردید فعالیت پژوهشی خاصی با عنوان انضباط عملیاتی حرکات بر موفقیت عملیات نظامی - انتظامی صورت نگرفته است؛ اما بخشی از فعالیت‌های پژوهشی مرتبط با موضوع به شرح زیر است:

- نتایج تحقیق رضا توکلی راد و همکاران (۱۳۹۹) با موضوع ارزیابی میزان موفقیت سامانه جامع تأمین و توزیع اقلام تخصصی یک سازمان نظامی - انتظامی، نشان می‌دهد که سامانه با مدل ابعاد شش‌گانه: کیفیت سامانه، کیفیت اطلاعات، کیفیت سرویس، استفاده، رضایت، مزایای خالص؛ مورد تأیید جامعه قرار گرفته و بیشترین تأثیر را در سامانه کیفیت اطلاعات و کمترین تأثیر را کیفیت سرویس در موفقیت سامانه داشته است.

- در پژوهش سید عزیز رفعتی اصل و همکاران (۱۳۹۹) با موضوع شناسایی معیارهای چابکی آماد و پشتیبانی ناجا (مطالعه موردی آماد و پشتیبانی ناجا) انجام شد؛ نتایج نشان داد که عوامل چابکی آماد و پشتیبانی ناجا عبارت‌اند از: فناوری اطلاعات، شراکت و همکاری مجازی، بهبود مستمر، تشکیل سازمان دانش‌محور و نیروی کار چابک، همچنین معیارهای شناسایی شده شامل: بهبود پاسخگویی، آمادگی رویارویی با تغییرات، کاهش سطح مقررات، انتقال راحت دانش و تسریع فرایندها است.

- در پژوهش تقی برزگر وجهی آبادی و همکاران (۱۳۹۹) با موضوع الگوی زنجیره تأمین پایدار ناجا، ابعاد پنج‌گانه مدیریت، خدمات، راهبردی، تأمین‌کننده، انعطاف‌پذیری، یکپارچگی، و خدمات گیرندگان به‌عنوان الگوی زنجیره تأمین پایدار در ناجا مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج نشان می‌دهد که ابعاد بهره‌وری و پاسخگویی تأثیر معنی‌داری بر شکل‌گیری زنجیره تأمین پایدار ناجا داشته‌اند.

- رحمت‌الله محمدی و همکاران (۱۳۹۹) با موضوع زنجیره تأمین چابک مورد مطالعه تحلیل زارا نشان می‌دهند در زنجیره تأمین چابک، خرده‌فروشان مایل به یادگیری جنبه‌های کلیدی موفقیت زارا در زنجیره تأمین چابک هستند.

- محمدرضا شعبانی اصل و همکاران (۱۳۹۷) با موضوع شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر

بر چابکی سازمانی ناجای آینده، بیان می‌کنند که عوامل چهارده‌گانه: محرک‌های چابکی، ساختار سازمانی، شایستگی، انسجام و هماهنگی، هوشمندی و آگاهی، فرهنگ توانمندسازی، مدیریت دانش، مدیریت اطلاعات، تغییر، آموزش، انعطاف‌پذیری، سرعت، فناوری و مهندسی شغلی را در چابکی سازمانی ناجا آینده مؤثرند

- ناصر شهلائی و همکاران (۱۳۹۵) با موضوع مدل مناسب آماج و پشتیبانی در فرماندهی مشترک منطقه‌ای در فضای نبرد آینده اظهار می‌دارند نوع مناسب ارتباط هر یک از ابعاد آماج و پشتیبانی و فرماندهی مشترک منطقه‌ای با یکدیگر است. به‌عنوان نمونه، خبرگان آماج و پشتیبانی با در نظر گرفتن فضای نبرد آینده اکثراً معتقدند که "نوع فرماندهی" مناسب در هریک از ابعاد ترابری ۶۶/۷ درصد، خدمات ۵۹ درصد، نگهداری و تعمیرات ۶۶/۷ درصد، خدمات ساختمانی و امور کارگری ۵۳/۸ درصد به صورت فرماندهی کامل، اما در بُعد تخلیه و بستری کارکنان ۵۹ درصد، فرماندهی عملیاتی است.

- پژوهش سیاوش نصرت پناه و همکاران (۱۳۹۳) با موضوع ارائه الگوی پشتیبانی آمادی از یگان نظامی-انتظامی در مقابله با بحران‌های شهری نشان می‌دهد که مؤلفه‌های یازده‌گانه: اهداف یکپارچه، عملکرد یکپارچه، واکنش سریع، انعطاف‌پذیری، مشتری‌مداری، حذف اتلاف، بهبود مستمر، استانداردسازی، به هنگام بودن در الگوی سیستم لجستیک یکپارچه، چابک ناب تأثیرگذار است.

- میلاد آقایی و همکاران (۱۳۹۳) با توجه به نقش آماج و پشتیبانی بر فرایند مأموریت واحدهای عملیاتی نظامی - انتظامی، اقدام به بررسی الگوی مفهومی زنجیره تأمین ناب ناجا؛ با روش طوفان مغزی نموده‌اند. در این اثر ابعاد پنج‌گانه مدیریت، خدمات، راهبردی، تأمین‌کننده، و مشتری‌مداری به‌عنوان ابعاد زنجیره تأمین ناب ناجا تعیین شده است.

روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش: پژوهش حاضر در زمره تحقیقات کاربردی قرار دارد که با روش پیمایشی انجام یافت. پرسشنامه تحقیق شامل ۲۰ سؤال از نوع بسته‌ای پنج‌درجه‌ای لیکرت بود. جامعه نمونه دارای ویژگی‌هایی مانند: سابقه خدمت در مسائل مدیریتی، آشنا به موضوعات تحرک، آشنایی کامل با مباحث عملیاتی و تاکتیکی و پیچیدگی‌های آن،... بودند. برای انتخاب جامعه آماری، ابتدا فهرستی از اسامی ردیف‌های یک تا هفت آماده گردید؛ سپس با لحاظ نمودن ویژگی‌هایی متصور در زمینه تحرک و موضوعات مرتبط با آن، ۴۴ نفر انتخاب گردیدند. پایایی^۱ پرسشنامه بر اساس آزمون آلفای کرونباخ ۰/۸۲۵ تعیین گردید. برای تعیین روایی از روش والتز و باسل با محاسبه شاخص CVI استفاده گردید. خبرگان، وضعیت هر مضمون را بر اساس پرسشنامه با طیف چهارقسمتی لیکرتی تعیین نمودند؛ که نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها از طریق فرمول CVI به شرح جدول ذیل است:

$$CVI = \frac{\text{تعداد متخصصانی که به مضمون نمره ۳ و ۴ داده‌اند}}{\text{تعداد کل متخصصان}}$$

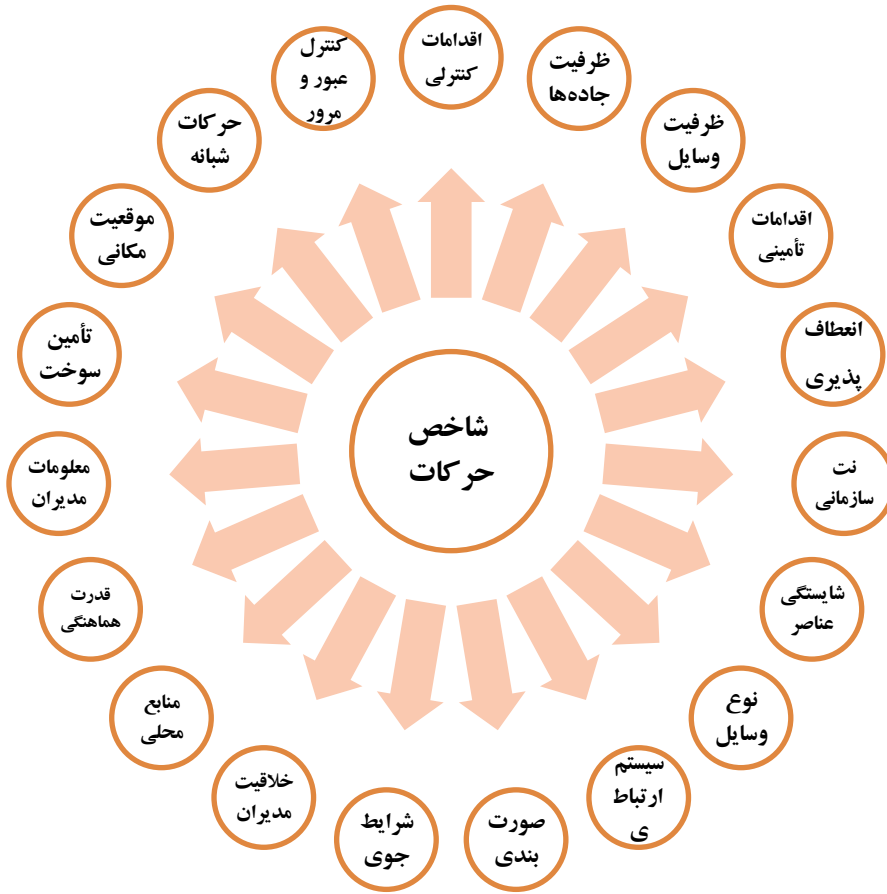
جدول ۱: روایی پرسشنامه

CVI کل	CVI	گویه‌ها
۰/۸۸	۱	اقدامات کنترلی حرکات
	۱	ظرفیت شبکه جاده‌ای منطقه عملیات
	۰/۸	ظرفیت وسایل ترابری
	۰/۹	زمان‌بندی طرح‌ریزی حرکات
	۰/۹	اقدامات تأمینی
	۱	انعطاف‌پذیری سازمان پشتیبانی
	۰/۷	وضعیت تعمیر و نگهداری
	۰/۹	انگیزه و تجربه عناصر ترابری
	۰/۸	نوع وسایل ترابری
	۰/۹	سیستم ارتباطی
	۱	صورت‌بندی حرکات
	۰/۹	شرایط جوی
	۰/۹	ابتکار و خلاقیت مدیران ترابری
	۰/۷	منابع محلی
	۱	قدرت هماهنگی و کنترل
	۰/۹	اشرافیت عناصر ترابری به اصطلاحات حرکات
	۰/۸	تأمین سوخت به‌موقع و کامل
	۰/۷	موقعیت مکانی ترابری
۰/۹	حرکات شبانه	
۰/۹	کنترل عبور و مرور (دژبان)	

بر اساس ارقام مندرج در جدول روایی کل پرسشنامه ۰/۸۸ و خرده مقیاس‌های پرسشنامه بین ۰/۷ تا ۱ به‌دست آمده است. نظر به اینکه ضریب بیشتر ابعاد نزدیک به یک است پرسشنامه از روایی بالایی برخوردار است.

نظر به تعاریف ارائه‌شده از تحرک، انضباط عملیاتی، مطالعات اکتشافی در مبانی ارزشی و آموزه‌های دینی، مصاحبه با صاحب‌نظران، روایی و پایایی بالای شاخص‌ها از نگاه جامعه مدل مفهومی شاخص‌های تحرک انضباط عملیاتی مؤثر بر موفقیت عملیات نظامی-انتظامی به شرح زیر ترسیم گردید:

نمودار ۱: شاخص‌های بُعد حرکات انضباط عملیاتی

یافته‌ها

بررسی فرض نرمال بودن داده‌ها

برای بررسی فرض نرمال بودن داده‌ها از اجرای آزمون کولموگروف- اسمیرنوف استفاده شد که نتیجه آن، در جدول شماره دو نشان داده شده است.

جدول ۲: مقایسه توزیع نمره حرکات انضباط عملیاتی مؤثر بر موفقیت عملیات نظامی-انتظامی با توزیع نرمال

کالموگروف - اسمیرنف	سطح معنی داری	حرکات
/۸۸۰	/۴۲۱	

براساس نتایج جدول، در سطح $p \leq 0.065$ توزیع نمرات مؤلفه‌های پژوهش نرمال می‌باشد.

یافته‌های جمعیت‌شناسی

در این قسمت به بررسی اطلاعات جمعیت شناختی از قبیل سن، تحصیلات، درجه جامعه پرداخته شده است. داده‌های مربوط به شاخص‌های مورد نظر در جدول شماره سه مشاهده است.

جدول ۳: اطلاعات جمعیت شناختی جامعه نمونه

شاخص	سنجه	فراوانی	درصد تراکمی
سن	۳۵-۳۰ سال	۱۰	۲۲/۷
	بالای ۳۵ سال	۳۴	۷۷/۳
تحصیلات	کاردانی و کارشناسی	۱۲	۲۷/۳
	کارشناسی ارشد و دکترا	۳۲	۷۲/۷
درجه	سردار	۵	۱۱/۴
	افسر ارشد	۲۲	۵۰/۰
	افسر جزء	۳	۶/۸
	مربیان	۱۴	۳۱/۸

داده‌های موجود در جدول نشان می‌دهد که از لحاظ سن ۷۷/۳ درصد از جمعیت جامعه بالای ۳۵ سال، از لحاظ از تحصیلات ۷۲/۷ درصد از جمعیت جامعه کارشناسی ارشد و دکترا، از لحاظ درجه ۷۲/۷ درصد از جمعیت جامعه را افسر ارشد تشکیل می‌دهند. ارقام مستخرج از تجزیه و تحلیل داده‌ها پیرامون جمعیت شناختی تحقیق اعم از: سن، تحصیلات، درجه تبیین‌کننده تجربه مناسب پاسخ‌گویان و مؤید آشنایی و تسلط نسبتاً خوب آنان به موضوع است. لذا موجب اعتباربخشی نظرات آن‌ها می‌گردد. همچنین توزیع سابقه، تجربه سازمان خدمتی نامبردگان نشان از همه‌گیر بودن جامعه آماری پژوهش دارد و به نتایج آن می‌توان اعتماد کامل داشت.

یافته‌های تحلیلی

جدول ۴: توزیع فراوانی، درصد و میانگین تأثیر شاخص‌ها بر حرکات انضباط عملیاتی

ردیف	عنوان	گویه	فراوانی	درصد	میانگین	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	خیلی زیاد	میانگین
۱	اقدامات کنترلی حرکات	فراوانی	۲۹	۱۵	-	-	-	-	-	۲۹	۴/۶۵
		درصد	۵۹/۹	۳۴/۱	-	-	-	-	-	-	-
۲	ظرفیت شبکه جاده‌ای منطقه عملیات	فراوانی	۱۳	۲۸	۳	-	-	-	-	۱۳	۴/۲۲
		درصد	۲۹/۵	۶۳/۶	۶/۸	-	-	-	-	-	-
۳	ظرفیت وسایل ترابری	فراوانی	۱۷	۲۴	۳	-	-	-	-	۱۷	۴/۳۱
		درصد	۳۸/۶	۵۴/۵	۶/۸	-	-	-	-	-	-
۴	زمان بندی طرح ریزی حرکات	فراوانی	۳۵	۹	-	-	-	-	-	۳۵	۴/۷۹
		درصد	۳۸/۶	۲۰/۵	-	-	-	-	-	-	-
۵	اقدامات تأمینی	فراوانی	۲۶	۱۸	-	-	-	-	-	۲۶	۴/۵۹
		درصد	۵۹/۱	۴۰/۹	-	-	-	-	-	-	-
۶	انعطاف پذیری سازمان پشتیبانی	فراوانی	۱۹	۱۹	۶	-	-	-	-	۱۹	۴/۲۹
		درصد	۴۳/۲	۴۳/۲	۱۳/۶	-	-	-	-	-	-
۷	وضعیت تعمیر و نگهداری	فراوانی	۱۸	۱۸	۷	۱	-	-	-	۱۸	۴/۲۰
		درصد	۴۰/۹	۴۰/۹	۱۵/۹	۲/۳	-	-	-	-	-
۸	انگیزه و تجربه عناصر ترابری	فراوانی	۱۸	۲۰	۵	۱	-	-	-	۱۸	۴/۲۵
		درصد	۴۰/۹	۴۵/۵	۱۱/۴	۲/۳	-	-	-	-	-
۹	نوع وسایل ترابری	فراوانی	۲۲	۱۷	۵	-	-	-	-	۲۲	۴/۳۸
		درصد	۵۰/۱۰	۳۸/۶	۱۱/۴	-	-	-	-	-	-
۱۰	سیستم ارتباطی	فراوانی	۲۶	۱۵	۳	-	-	-	-	۲۶	۴/۵۴
		درصد	۵۹/۱	۳۴/۱	۶/۸	-	-	-	-	-	-
۱۱	صورت بندی حرکات	فراوانی	۲۷	۱۴	۳	-	-	-	-	۲۷	۴/۵۴
		درصد	۶۱/۴	۳۱/۸	۶/۸	-	-	-	-	-	-
۱۲	شرایط جوی	فراوانی	۲۳	۱۶	۵	-	-	-	-	۲۳	۴/۴۰
		درصد	۵۲/۳	۳۶/۴	۱۱/۴	-	-	-	-	-	-
۱۳	ابتکار و خلاقیت مدیران ترابری	فراوانی	۲۵	۱۶	۳	-	-	-	-	۲۵	۴/۵۰
		درصد	۵۶/۸	۳۶/۴	۶/۸	-	-	-	-	-	-
۱۴	منابع محلی	فراوانی	۱۲	۲۴	۸	-	-	-	-	۱۲	۴/۰۹
		درصد	۲۷/۳	۵۴/۵	۱۸/۲	-	-	-	-	-	-
۱۵	قدرت هماهنگی و کنترل	فراوانی	۲۹	۱۱	۳	۱	-	-	-	۲۹	۴/۵۴

	۵۶/۹	۲۵/۰	۶/۸	۲/۳	-	درصد		
۴/۲۵	۱۹	۱۸	۶	۱	-	فراوانی	اشرافیت عناصر ترابری به اصطلاحات حرکات	۱۶
	۴۳/۲	۴۰/۹	۱۳/۶	۲/۳	-	درصد		
۴/۴۷	۲۱	۲۲	-	-	-	فراوانی	تأمین سوخت به موقع و کامل	۱۷
	۴۷/۷	۵۲/۳	-	-	-	درصد		
۴/۴۵	۲۴	۱۶	۴	-	-	فراوانی	موقعیت مکانی ترابری	۱۸
	۴۵/۵	۳۶/۴	۹/۱	-	-	درصد		
۴/۴۳	۲۳	۱۷	۴	-	-	فراوانی	حرکات شبانه	۱۹
	۵۲/۳	۳۸/۶	۹/۱	-	-	درصد		
۴/۱۱	۱۶	۱۹	۷	۲	-	فراوانی	کنترل عبور و مرور (دژبان)	۲۰
	۳۶/۴	۴۳/۲	۱۵/۹	۴/۵	-	درصد		

بر اساس ارقام مندرج در جدول چهارم، نظر به اینکه میانگین شاخص‌ها بزرگ‌تر از ۳ است بین شاخص‌ها و بُعد رابطه معنی‌دار وجود دارد؛ لذا شاخص‌ها مورد تأیید است. به عبارتی تمامی شاخص‌ها بر بُعد حرکات تأثیرگذارند. یعنی با دقت بالا می‌توان عامل حرکات را از روی شاخص‌ها تعریف نمود. بر اساس نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها بالاترین میانگین مربوط به شاخص «زمان‌بندی و طرح‌ریزی حرکات» با رتبه ۴/۷۹ و پایین‌ترین میانگین مربوط به شاخص «منابع محلی» با ۴/۰۹ است.

جدول ۵: مقایسه میانگین تأثیر حرکات انضباط عملیاتی بر موفقیت عملیات

حرکات	میانگین	مقدار آماره تی	سطح معناداری	بازه اطمینان ۹۵ درصدی برای اختلاف میانگین	
				حد پایین	حد بالا
	۴/۴۰	۲۴/۳۵	/۰۰۱	۱/۲۸	۱/۵۱

همان‌طور که مشاهده می‌شود، سطح معناداری آزمون با مقدار آماره تی برابر ۲۴/۳۵ محاسبه شده است. لذا چون سطح معناداری آزمون تی متغیر بُعد حرکات انضباط عملیاتی بر موفقیت عملیات کمتر از سطح خطای ۰,۰۵ می‌توان اظهار کرد که تأثیر بُعد حرکات انضباط عملیاتی بر موفقیت عملیات نظامی - انتظامی بیش از سطح متوسط است.

جدول ۶: آزمون فرض نمونه‌ای حرکات انضباط عملیاتی

حرکات	تعداد	میانگین	مقدار آماره تی	سطح معناداری
	۴۴	۴/۴۰	۲۴/۳۵	/۰۰۱

داده‌های مندرج در جدول شماره شش نشان‌دهنده تأثیر حرکات انضباط عملیاتی، بر موفقیت عملیات است.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد که حرکات انضباط عملیاتی، بر موفقیت عملیات نظامی - انتظامی تأثیرگذار است. بالاترین میانگین مربوط «زمان‌بندی و طرح‌ریزی حرکات» با رتبه ۴/۷۹ و پایین‌ترین میانگین مربوط به شاخص «منابع محلی» با ۴/۰۹ است. که از یک‌سو نشان از انطباق نظر جامعه با مبانی ارزشی و آموزه‌های دینی بر نقش حرکات بر موفقیت عملیات است و از سوی نشان از اشرافیت، دانش و تجربه جامعه در رتبه‌بندی و تعیین نقش واقعی شاخص‌ها بر حرکات، و حرکات بر موفقیت عملیات را دارد و نیز تأثیر شاخص‌های بُعد حرکات انضباط عملیاتی بر موفقیت عملیات پذیرفته می‌شود.

در همین رابطه، پیشنهادات زیر ارائه می‌شود: نظر به تشابه کار عناصر ترابری در نیروهای مسلح و نقشی که پشتیبانی متقابل تجارب در تسریع اهداف ایفا می‌نماید اداره‌آمداد و پشتیبانی ستادکل با راه‌اندازی سامانه تجربه‌نگاری امر هم‌افزایی و روزآمدی این رشته در سطوح مختلف نیروهای مسلح محقق نماید.

با توجه به حساسیت و نقش ترابری تسریع تحقق اهداف عملیات که برگرفته از تجارب تاریخ نظامی - انتظامی به‌ویژه دفاع مقدس و نبردهای اخیر است پیشنهاد می‌گردد اداره‌آمداد و پشتیبانی ستادکل با برگزاری گردهمایی سالیانه و تشکیل پنل‌های تخصصی امر تبادل اطلاعات و تجربیات عناصر این حوزه را تسریع نماید.

نظر به نقش افسران ستاد در تدوین طرح حرکات و جایگاه آن‌ها در مشورت به فرمانده در اخذ تصمیم مناسب در امورات مرتبط که نقش حیاتی در موفقیت عملیات دارد پیشنهاد می‌شود منشور گزینش در سه حوزه جذب، انتصاب و اعزام به آموزش افسران بازنگری و شایسته‌ترین عناصر در این حوزه به‌کارگیری شوند

- قرآن کریم، (۱۳۷۶) ترجمه الهی قمشهای، قم: انتشارات لقاء
- امام خمینی (ره) روح‌الله (۱۳۶۹) *صحیفه نور*، جلد ۱۵، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار.
- امام خامنه‌ای، سید علی، *پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر مقام معظم رهبری*
- آقای، میلاد، شریفی، عیسی (۱۳۹۳) *الگوی زنجیره تأمین پایدار ناجا*؛ نشریه علمی اندیشه آماد شماره ۴۹ صص ۷۹-۱۰۰.
- ارتش جمهوری اسلامی ایران (۱۳۶۸) *فرماندهی بر یگان‌های کوچک*، تهران: معاونت آموزش نزاچا.
- برزگر وجهی آبادی، تقی، وکیل‌الرغایا، یونس، حیدریه، سید عبدالله، آقای، اصغر (۱۳۹۸) *الگوی زنجیره تأمین پایدار ناجا*، نشریه علمی اندیشه آماد شماره ۷۰ صص ۱-۱۹.
- توکلی راد، رضا، تولایی، روح‌الله، مدنی، سید یاسر، بی‌طرف، احمد (۱۳۹۹) *ارزیابی میزان موفقیت سامانه جامع تأمین و توزیع اقلام تخصصی یک سازمان نظامی - انتظامی*، نشریه علمی اندیشه آماد شماره ۷۴ صص ۲۵-۵۵
- حافظ نیا، محمدرضا (۱۳۸۸) *مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی*، چاپ هفدهم، تهران: انتشارات سمت.
- حافظ نیا، محمدرضا (۱۳۸۵) *اصول و مفاهیم ژئوپلیتیک*، مشهد: انتشارات آستان قدس.
- حبیب‌پورگتانی، کرم، صفری شالی، رضا (۱۳۸۸) *راهنمایی جامع کاربرد SPSS در تحقیقات پیمایشی*، تهران: نشر متفکران.
- خان احمدی، اسماعیل (۱۳۹۵) *اصول و قواعد اساسی رزم آفندی و پدافندی*، تهران: معاونت تربیت و آموزش نرسا.
- خان احمدی، اسماعیل (۱۳۸۳) *تحلیل دفاع مقدس*، تهران: معاونت تربیت و آموزش نرسا.
- دانشگاه امام حسین (ع) (۱۳۷۶)، *اصول و قواعد اساسی رزم*، تهران: انتشارات دانشگاه.
- دانشگاه امام حسین (ع) (۱۳۷۳)، *اصول جنگ و توان رزم*، تهران: انتشارات دانشگاه.
- دشتی محمد (۱۳۹۴)، *نهج البلاغه*، قم: نشر اجود
- دلاور، علی (۱۳۸۸) *مبانی نظری و عملی پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی*، تهران: انتشارات رشد.
- رستمی، محمود (۱۳۸۴) *واژه‌های نظامی*، تهران: انتشارات آجا.

رفعتی اصل، سید عزیز، شامرادی، سیده نیلوفر (۱۳۹۹) *شناسایی معیارهای چابکی آماد و پشتیبانی ناچا (مطالعه موردی آماد و پشتیبانی ناچا)* نشریه علمی اندیشه آماد شماره ۷۵، صص ۱-۲۳.

سپاه پاسداران انقلاب اسلامی (۱۳۷۷) *لجستیک دوره عالی*، تهران: معاونت آموزش نرسا

شهلایی، ناصر، نادری، علیرضا، قییم، جمال، فریدون، اکبریور، ذوالفقاری، علی اصغر، قادری، سیامک (زمستان ۱۳۹۵) *مدل مناسب آماد و پشتیبانی در فرماندهی مشترک منطقه‌ای در فضای نبرد آینده*، تهران: فصلنامه علمی-پژوهشی آینده پژوهی دفاعی، شماره ۳، صص ۷-۲۴.

عنبرستانی، محمود (۱۳۸۰) *آشنایی با آماد و پشتیبانی ویژه دوره عالی رسته‌ای تهران*: ستاد مشترک سپاه.

قنبری جهرمی، محمدحسین (۱۳۸۲) *جنگ و اصول حاکم بر آن*، تهران: انتشارات دانشکده فرماندهی و ستاد سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.

قرقچیان، محمدحسین (۱۳۹۰) *تاکتیک ارتباطات تهران*: معاونت تربیت و آموزش نرسا

قمی، عباس (۱۳۸۴) *مفاتیح الجنان*، مترجم کمره‌ای، مشهد: آستان قدس رضوی.

کوچک پور، منصور (۱۳۸۹) *فن تهیه کالک*، تهران: معاونت تربیت و آموزش نرسا.

کارگروه مطالعاتی انضباط عملیاتی (۱۳۹۹) دانشگاه حضرت امیرالمؤمنین (ع) نرسا، دانشکده پیاده-تکاور

ماه‌پیکر، باور (۱۳۹۵) *فرهنگ و آموزش نظامی*: تهران: روناس

مکارم شیرازی، ناصر و همکاران (۱۳۹۰) *پیام امیرالمؤمنین شرح جدیدی بر نهج البلاغه*، قم: انتشارات علی ابن ابی طالب.

نائینی، علی محمد (۱۳۸۵)، *مدیریت و طرح‌ریزی نیروی انسانی*، تهران: معاونت آموزش.

نصرت پناه، سیاوش، کریمی، احمد (۱۳۹۳) *ارائه الگوی پشتیبانی آمادی از یگان نظامی-انتظامی*، نشریه علمی اندیشه آماد شماره ۴۸، صص ۱-۳۰.